

ANKARA "BÜTÜN"LEŞEBİLECEK Mİ?

Yürürlükte bulunan büyükşehir belediye kanunu ve ilgili diğer mevzuatta değişiklik yapılmasına ilişkin olarak kamuoyunda "bütünşehir" yasası olarak bilinen kanun tasarısı büyük tartışmalarla birlikte TBMM'ye getirildi. 2013'te yapılması düşünülen yerel seçimler öncesinde yerel yönetim sistemini kökten değiştirecek olan bu tasarı neredeyse Tanzimat Fermanından bu yana var olan il sistemini değiştirmesi, 1985 yılından bu yana var olan büyükşehir sistemini de yeni bir boyuta taşıması açısından Türkiye'deki tüm dengeleri alt-üst edecek bir nitelikte. Bu sebeple tasarının Türkiye'deki her bir büyükşehir için neler getirip neler götüreceğinin inceliklerle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Daha önce 2004 yılındaki büyükşehir belediye sınırlarının 50 km'ye genişletilmesi, 2009 yerel seçimlerinden önce de bazı ilçe ve belde belediyelerinin kapatılması gibi düzenlemeler en başta bu tür düzenlemelerde bir laboratuvar gibi kullanılan Ankara Kenti üzerinde derin etkiler yaratmıştı. Kentin tüm siyasal, sosyal ve ekonomik dengelerini değiştiren bu değişiklikler gibi bu tasarının da Ankara'yı daha da derinden etkileyeceği açık.

Tasarıyla gelen değişikliklerin yaratacağı etkilerin en başta büyükşehir belediyesi, il yönetimi ve köyler üzerinde sarsıcı etkiler yaratması söz konusu. Bu etkiler

değerlendirildiğinde bütünşehir yarasasının “bütünleşemeyen” bir Ankara yaratması söz konusu olabilir.

Bütünşehir Yasasının Ankara’da Büyükşehir Belediyesine Olası Etkileri:

1. Tasarı ile Ankara Büyükşehir Belediye sınırları Ankara İl Sınırları olacaktır. Halen yaklaşık 8600 km² olan Ankara Büyükşehir Belediyesi hizmet alanı 26bin km²'ye çıkacaktır. Yani üç katına çıkacaktır!
2. Buna karşın hizmet verilen nüfus sadece 130bin kişi artacaktır. Yani halihazırda hizmet verilen nüfus %4 artacaktır.
3. Daha önce il özel idareleri tarafından yerine getirilen 70’i aşkın hizmetin büyük bir kısmı büyükşehir belediyelerine devredilecektir.
4. Artan nüfus, Ankara’nın gelirine en düşük katkıda bulunan, vergi gelirleri en düşük ve en yoksul kesimlerinden gelmektedir.
5. Hizmet götürülmesi gereken ek nüfus, Ankara İli içerisinde en dağınık şekilde yayılmış ve yoğunluğu düşük yerleşimlerden oluşmaktadır.
6. Genişleyen hizmet alanının büyük bir kısmını, yerleşim bölgesi olmayan tarım arazileri, meralar, orman alanları ve ekolojik hassasiyeti bulunan bölgeler oluşturmaktadır.
7. Genişleyen bu alanda hizmet götürmek hali hazırdaki kentte yaşayan nüfusa hizmet götürmekten çok daha zor ve pahalıdır. Hizmet maliyetleri artacaktır.
8. Buna karşın belediye gelirlerinde, belediye kurumsal ve personel yapısında iyileştirme yaratacak yeterli düzenlemeler yapılmamıştır.
9. Bunun iki doğal sonucu olacaktır. Birinci olarak genişleyen hizmet alanına hizmet götürülmesinde sorunlarla karşılaşılacaktır. İkincisi de yerleşim alanı olmayan yerlerdeki doğal ve çevresel değerlerin rant üzerinden kaynağa dönüştürülmesi için çabalar ortaya çıkacaktır.
10. Üç kat büyüyen hizmet alanının mevcut yasaya göre iki yıl içinde 1/25bin ölçekli nazım planının ve çevre düzeni planının yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Geçmiş planlama deneyimi Ankara Büyükşehir Belediyesinin bu büyüklükte bir alanı planlaması konusunda soru işaretleri doğurmaktadır.

- 11.Yine genişleyen bu alanlardaki özellikle doğal ve kültürel miras alanlarının nasıl korunacağı soru işaretidir. Geçmiş deneyim bu anlamda Ankara Büyükşehir Belediyesi adına soru işaretleri yaratmaktadır.
- 12.Ankara Büyükşehir Belediyesinin yapısı kente hizmet sunmak üzere kurgulanmıştır. Kırsal alana, özellikle de yerleşim bulunmayan alanlara hizmet sunumuna uygun değildir. Kurumsal yapının nasıl yeniden düzenleneceği belirsizdir.
- 13.Yine tasarıyla 20 belde belediyesi kapatılırken, 685 köy mahalleye dönüştürülerek Ankara Büyükşehir belediyesinin hizmet vereceği alana dahil edilmektedir.
- 14.Ayrıca Ankara Büyükşehir Belediyesinin ilçe belediyesi sayısı 25'e çıkmaktadır.
- 15.Bu durum demokratik temsil açısından daha kalabalık bir büyükşehir belediye meclisi, daha yoğun bir meclis programı anlamına gelmektedir. Bu durum yerel siyasette çatışmaların ve sorunların artmasına sebep olabilir.
- 16.Özellikle Büyükşehir belediyelerinin yetkileri değiştirilmediğinden, karar alma ve bürokratik süreçlerde yurttaşların 2 buçuk 3 saat mesafeden Ankara merkeze gelme **zorunluluğunu** ortaya çıkaracaktır.
- 17.Bu durum Ankara'nın çevre ilçelerinden merkeze göçü arttırabilir ve tarımsal üretim düşüklüğüne sebep olabilir.
- 18.Ankara Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyeleri arasındaki görev ve yetki dağılımı il özel idaresinden devredilecek ve kırsal alanda ortaya çıkacak hizmetlerle daha da sorunlu hale gelmektedir.
- 19.Daha önceden büyükşehir belediye sınırlarında olmayan ilçelerin belediyeleri, büyükşehir yasası ile gelecek olan fazladan hizmet yükünü karşılayacak personel ve kapasiteye sahip değildir.
- 20.Köylerin mahalle haline getirilmesi ile birlikte ilçe belediyelerinin de hizmet götürmesi gereken alan ve nüfus artacak, büyükşehir belediyesinin yaşayacağı sorunlar katmerli biçimde ilçe belediyelerinde de yaşanacaktır.
- 21.İlçe belediyelerinin de yerleşme alanı dışında kalan alanları nasıl planlayacağı ve koruyacağı belirsizdir.
- 22.Büyükşehir belediyeleri köylere cephe düzenleme, tabela vergisi, otopark ücreti, yol ve altyapı katılım payı gibi fazladan harcama yükü getirebilecektir.

23. Şu ana kadar bu alanda hiçbir birikim ve kapasitesi bulunmayan büyükşehir belediyesi Ankara İli içinde maden faaliyetleri için işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı verebilecektir. Bu hem doğal varlıklar hem de maden işçilerinin işçi sağlığı güvenliği açısından soru işaretleri doğurmaktadır.
24. Büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri ve ilçe belediyelerinin kendi aralarında sorun çıkması durumunda büyükşehir belediyesi yönlendirici ve düzenleyici karar alma yetkisine kavuşturulmaktadır. Bu da Ankara'da ilçe belediyelerinin büyükşehir belediyesi karşısındaki gücünü azaltacaktır.
25. Kent içerisinde kurulacak baz istasyonlarına ve diğer iletişim istasyonlarına ücret karşılığında yerleşim belgesi verme yetkisi büyükşehir belediyelerine verilmektedir. Artık baz istasyonlarında yurttaşların muhatabı büyükşehir belediyesi haline gelmektedir.
26. Büyükşehir belediyelerinin stratejik plan dışında bütçede belirtilmemiş kaynaklardan dernek ve vakıflara ayni ve maddi destekte bulunabilmesi sağlanmaktadır.

Bütünşehir Yasasının Ankara'da İl Yönetimine Olası Etkileri:

1. Tasarı ile birlikte Ankara İl Özel İdaresi tarihe karışmaktadır.
2. Böylece geçmişten bugüne süregelen, Köy Hizmetleri, YSE Genel Müdürlüğü geleneği ve kırsal hizmet sunum kurumsallaşması sona ermektedir.
3. Kıra özgü hizmet türleri ve hizmet öncelikleri ortadan kalkmaktadır.
4. Ankara İl Özel İdaresine ait 426 adet taşınmazın ve 292 adet lojmanın ne olacağı belirsizdir. Özellikle çok önemli bir kısmı Ulus tarihi kent merkezinde bulunan ve içlerinde 100. Yıl Çarşısı, Ulus Çarşısı gibi yapıların da bulunduğu bu taşınmazların nasıl değerlendirileceği Ankara'nın tarihi kent merkezi açısından çok önemlidir.
5. Yine Ankara İl özel İdaresine ait 450 araçlık makine parkının akıbeti belirsizdir.
6. Kırsal alanda hizmet sürekliliği ve hizmet sürdürülebilirliği açısından hizmetlerin Ankara İl Özel İdaresinden Ankara Büyükşehir Belediyesine devredilmesinde geçecek uyum süresinde Ankara İl Özel İdaresinin birçok

hizmeti atıl kalma ya da verimliliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır.

7. Ankara İl Özel İdaresinin bazı yetkilerinin de ilgili bakanlıklara devredilmesi öngörülmektedir. Ancak, hangi yetkilerin bakanlıklara devredileceği belirsizdir.
8. Ankara İl Özel İdaresinin bazı yetkilerinin bakanlıklara devredilmesi hizmetlerde ayrı bir merkezleşme dalgası yaratacak, kırsal alanda yaşayanların kent merkezine gelme zorunluluğu artacaktır.
9. Mevcut yapıda yer alan Valiye bağlı İl Koordinasyon kurulları genişletilerek Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezi adı altında yeni bir birim oluşturulmaktadır.
10. Bu birimin ildeki tüm yatırımların ve stratejik planların denetlenmesi ve Başbakanlığa raporlanmasından sorumlu olması öngörülmüştür.
11. Bu birim, yerel yönetimlerde yeni bir vesayet düzeyi tanımlamaktadır.
12. Halihazırda Ankara Valiliği bünyesinde bu tür bir yetkiyi kullanacak yetişmiş personel bulunmamaktadır. Bu personelin yetiştirilmesi zaman alacak, bu da hizmetlerde aksamalara sebep olabilecektir.
13. Son beş yıldır Ankara İl Özel İdaresi yaklaşık 500milyon TL'lik bir bütçeyi ağırlıklı olarak kırsal altyapı için kullanmaktadır. Bu büyüklükte bir bütçenin kırsal altyapı için kullanımını garantileyecek düzenlemeler yapılmamıştır.
14. Daha önce uzun yıllar sıkıntıları çekilerek belli bir idari dengeye gelmiş vali, il genel meclisi, il özel idaresi üçgeni değiştirilerek il yönetimi belli bir dönem yeniden kaosa sürüklenmektedir. Yeni yapının il yönetimini nasıl şekillendireceği belirsizdir.
15. Ankara İl Özel İdaresi daha önce stratejik planlama konusunda önemli bir birikim oluşturmuştur. Yapılan İl Stratejik planı ödüller almıştır. Bu birikim kaybedilecektir.
16. İl özel idaresi eliyle gerçekleştirilen kamu binalarının, eğitim, sağlık ve kültür yatırımlarının nasıl gerçekleşeceği belirsizleşmektedir. Özel idarelerin yerini çok başlı bir yapı almaktadır. Eşgüdüm zorlaşacaktır.

Bütünşehir Yasasının Ankara'da Köylere Olası Etkileri:

1. Tasarıyla birlikte büyükşehir belediye sınırları içerisindeki tüm köyler mahalleye dönüştürülmektedir.
2. Ayrıca nüfusu 2000'in altında kalan belde belediyeleri de köye, yani otomatik olarak mahalleye dönüştürülmektedir.
3. Bununla, tarihi yüzyıllara dayanan bir gerçek yerel yönetim birimi olan köyler tarihe karışmaktadır.
4. Ayrıca son on yıldır etkin biçimde kullanılan köye hizmet götürme birlikleri de kapatılmaktadır. Bu özellikle yerelde kırsal hizmet sunumunda hız ve etkinliği azaltacaktır.
5. Mevzuatta köylerin özel bir kanunu bulunmaktadır. Ancak, mahallelerin böyle bir kanunu bulunmamaktadır. Bu birçok soruna yol açabilecektir.
6. Köye muhtarları köyde birçok yetkiye sahip seçilmiş birer yerel yöneticidir. Mahalle muhtarlarının bu niteliği zayıf olduğundan eski köylerde yönetim boşlukları ortaya çıkabilecektir.
7. Köy yaşamının gelenekleri ve geleneksel el sanatları gibi kültürel değerler zamanla gerileme riski ile karşı karşıya kalacaktır.
8. Köy ortak malları ve köy yerleşik alanı gibi imar ve yapılamaya ilişkin önemli yapıların ne olacağı belirsizdir.
9. Yine köylerin mahalle olması ile birlikte köy yerleşik alan planlamasının nasıl yapılacağı, geleneksel mimarinin nasıl korunacağı belirsiz hale gelmektedir.
10. Köylerde bulunan tüm yapılar ruhsatlı sayılmaktadır. Bu durum özellikle Ankara Kentinin gelişme aksında yer alan Çayyolu, Beytepe, Alacaatlı gibi köylerde kaçak ve ruhsatsız yapılaşmaların yasallaşması anlamına gelmektedir. Yüzlerce köyün mahalle haline geldiği düşünülürse, kanuna uygun denetim süreci yürürlüğe girene kadar özellikle sorunlu yerlerde kaçak yapılaşma riskinin artabileceği görülmektedir.
11. Ayrıca, köylerde tip proje uygulaması getirilmektedir. Bu tip projelerin geleneksel mimari kültürün korunmasını nasıl sağlayacağı belirsizdir.
12. Köy kanunu ile köylülere, muhtara ve ihtiyar heyetine verilen görevlerin kim tarafından yerine getirileceği belirsizdir.

Görüldüğü gibi, Bütünşehir olarak adlandırılan Kanun tasarısı, Ankara'da büyükşehir ve il yönetimi ile köyler için bir çok riski beraberinde getirmektedir. Belki de bu Kanun Ankara'nın sosyal, ekonomik ve kültürel bütünleşme sürecini kesintiye uğratacaktır. Bunun önüne geçilmesi için Ankara'da bulunan konunun tüm muhatapları tasarıyı vakit kaybetmeden ortak akıl platformunda tartışmaya açarak Kanunun sakıncalarını TBMM'deki Komisyon sürecine aktarmalıdır.